

Ki Tiszá – Aranyborjú

Ki Tiszá Hetiszakasz tartalma כִּי תִשָּׂא

Szakaszunk – Ki Tiszá (2Mózes 30:11–34:35.) – közli az első ízben megejtett zsidó népszámlálás utasításait, valamint a Szentélyben használt kenőolaj és füstölőszer készítésének módját. A szakasz fő témája az aranyborjú készítésének botrányos ténye és annak nemzedékekre szóló következményei.

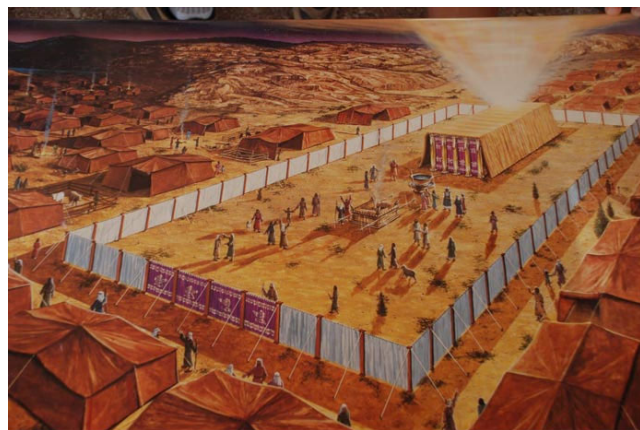
Izrael gyermekei felszólíttatnak, hogy adakozzanak fejenként fél sékel ezüstöt a Szentély részére. Az Örökkévaló utasításokat ad a rézből való víztárolómedence, a felkenéshez használt olaj és a füstölőszer elkészítésére vonatkozólag. Becálélre és Áháliávrá, a két „bölcslélkű” mesteremberre ruházza rá az Örökkévaló a Szentély elkészítésének feladatát, és a nép újfent parancsot kap, hogy őrizze és tartsa meg a szombat napját. – **2Mózes 30:11–31:18.**

Mózes felmegy a hegyre, hogy a Kőtáblákat átvegye Istentől. Amikor Mózes nem tér vissza arra az időre, amikor várják, a nép aranyborjút készít, és leborul előtte. Az Örökkévaló szándékot érlel, hogy elpusztítja az eltévelyedett népet, Mózes azonban közbenjár nála népéért. Mózes lejön a hegyről a Tízparancsolatot tartalmazó törvénytáblákkal; látván, hogy a nép a bálvány körül táncol, összetöri a kőtáblákat, elpusztítja az aranyborjút, a főbűnösöket pedig kivégezteti. Majd visszatér az Örökkévalóhoz, és azt mondja neki: „...törölj ki engem a Te könyvedből, amelyet írtál”, ha nem vagy képes megbocsátani a nép bűnéért. – **2Mózes 31:18–32:32.**

Isten megbocsát ugyan, de figyelmeztet, hogy a nép bűne kihatással lesz több nemzedék életére is. Az Örökkévaló először azt ajánlja, hogy ezek után csak angyalát küldi el velük, Mózes azonban ragaszkodik hozzá, hogy az Örökkévaló Maga kíséresse el őket az Ígéret Földjére. Mózes még azt is kéri az

Örökkévalótól, hogy „Engedd látnom a te dicsőségedet!”, ezt azonban Isten visszautasítja. – **2Mózes 32:33–33:23.**

Mózes újabb két kőtáblát készít, majd újra felmegy a hegyre, ahol Isten ezekben a táblákba is belevési a Tízparancsolatot. A hegyen Mózes előtt láthatóvá válik a Könyörületesség Tizenhárom Attribútuma. Amikor visszatér a nép közé, Mózes arca olyan erős fényt áraszt, hogy leplet kell borítani rá, amelyet csak akkor lebbent fel, amikor Istennel beszél, vagy amikor az Örökkévaló törvényeit tanítja a népnek. – **2Mózes 34.**

כִּי תִשָּׂא

שבת שלום

Hetizakasz: Ki Tiszá – (כִּי תִשָּׂא)

TÖRÉS

A tökéletes ajándék az anyósnak – mi készítette Mózes arra, hogy megőrizze a törött darabokat?

Egy fiatalember a boltban a tökéletes ajándékot keresi az anyósa részére. A tökéletes azt jelenti itt, hogy a leglátványosabb tárgy a legolcsóbb árért. Ahogy böngészi a kínálatot meghallja, hogy a főnök egy új alkalmazottat szid le, mert az eltört egy igen drága porcelán vázát. Akkor odamegy a tulajdonoshoz és kialkuszik egy baráti árat a törött darabokért, azok csomagolásáért és házhozszállításáért a születésnap bulira. Megbeszélik, hogy a „gondatlan” alkalmazott „véletlenül” el fogja ejteni a csomagot az ajtóban.

Eljön a nagy nap. És a küldönc is. A történetünk főhősének terve szépen halad a megvalósulás útján. Minden irányból csak a szimpátia és megértés fogadja: „ne aggódj, drágám, a szándék a fontos!” ... Minden tökéletesen alakult volna, ha egy bolond úgy nem dönt, hogy kinyitja a csomagot és megnézi, hogyan is festett az ajándék. Nem szeretnénk a barátunk helyében lenni, amikor az anyósa meglátja, hogy az a buta alkalmazott minden egyes töredéket külön-külön becsomagolt.

Amikor Mózes lejött a hegyről szörnyű és sokkoló kép tárult a szeme elé. Alig telt el egy hónap, hogy Isten a tízparancsolatot adta, és még visszhangzik a Sináj hegy a kinyilatkoztatás hangjától, de néhány zsidó máris fellázadt, és szobrot (bálványt) épített magának - az aranyborjút.

Ellenérzésének erőteljes kinyilvánítása során Mózes összetöri a kőtáblákat, megbünteti a bűnösöket és azután visszatér a hegyre, hogy könyörögjen Istennek, bocsásson meg a népnek.

Nyolcvan nappal később, azon a napon, amely később Jom Kipurként lett ismert, az Örökkévaló beleegezett, hogy második esélyt adjon a népének. Ennek jeléül megengedte Mózesnek, hogy új kőtáblákat készítsen.

Mindkét pár tábla – a törött és az ép is – a frigyládába került.

De miért kellett megőrizni a törött darabokat? Önelégültség, vagy önbecsapás?

Az, aki soha nem küzdött és nem csalódott, soha nem tud igazán közel kerülni Istenhez és a Tórához. Az önelégültség és az ön dicsőítés megakadályozza az embert abban, hogy elérje az I-tennel való kapcsolatot. A sebek, amiket a világban szereztünk, a küzdelmeink nyomai, a kísértések, amelyekkel szembesültünk, és amiket kiálltunk, ezek a belépőink az Örökkévaló királyságába.

A Tóraadás a Sináj hegyen olyan felemelő élmény volt, aminek nincs párja. Valószínű, hogy mindenkinek különleges érzés volt, hogy őt személyesen választották ki az isteni megváltásra. Hogyan is kerülhetnék el a zsidók az önelégültség érzését ezek után?

A törött kőtáblák pontosan arra emlékeztetnek mindig, hogy tökéletlenek voltunk, és a hírnevünk nem volt megalapozott. Bűneink bizonyítékának látványa, és a szüntelen bűnbánat érzése ösztökéli arra népünket, hogy az egész közösség egyesült erővel törekedjen az Istennel való kapcsolatra, és a hasonló kudarcok elkerülésére a jövőben. Ennek garanciája, ha nem csak elfogadjuk Istent, hanem együtt élünk vele, és parancsolattal, amiket be is tartunk.

Chaim Shaul Glitzenstein Rabbi

HETI SZIDRA: Naftali Krausz: Hászid folklór tükrében

Mária Terézia és a prágai főrabbi

„És látta a nép, hogy Mózes késlekedik lejönni a hegyről; és összegyűlt a nép Áron körül és mondták neki: készíts nekünk istent, hogy előttünk járjon, mert nem tudjuk, mi történt Mózes-sel, aki felhozott bennünket Egyiptomból...” (Exodus, 32, 1).

Míg Mózes a Szinaj hegyen járt, hogy átvegye a Tórát – a kőtáblákat – Istentől, Áronra bízta a népet. Mivel Mózes nem tért vissza akkorra, mikorra várták, egy istenséget követeltek Árontól. Hogy húzza az időt, Áron kiadta a parancsot, hogy hozzák el feleségeik és lányaik arany ékszereit.

Ezeket a tűzbe dobta és **„aranyborjú jött ki belőle”**. A rabságból nemrég kiszabadult héberek körül-táncolták és hangosan kiabálták: „Ez a te istened, Izrael, aki kihozott Egyiptom földjéről” (uo. 4).

Miként fordulhatott elő, hogy az a nép, mely Mózes vezetésével annyi isteni csodában részesült, képes legyen egy bálványt tekinteni istenének? Hogy ilyen kishitűvé válják némi késlekedés miatt?

Nem szabad elfelejteni, hogy a zsidók abban az időben még igen alacsony szellemi szinten éltek. A rabszolgaság évszázadai alatt – hasonulva rabszolgatartóik bálványimádatához – maguk is abban éltek. Jellemük lényege – Lévi törzse kivételével – a szolgálalkúság, kishitűség, primitív gondolkodás volt.

Ezékiel próféta fogalmazta meg az akkori állapotokat:

„...megismertettem magam velük Egyiptom földjén és fölemelt kézzel tettem esküt...hogy kihozom őket Egyiptom földjéről, abba az országba, amit kiszemeltem nekik...akkor azt mondtam nekik: vessetek el mindnyájan szemetek előtt a förtelmes bálványokat; ne tegyétek magatokat tisztátalanná Egyiptom bálvány isteneivel, én, az Örökkévaló, vagyok a ti Istenetek! De engedetlenek voltak velem szemben és nem akartak hallgatni rám. Senki nem vetette el és nem hagyta el Egyiptom bálvány isteneit...” (Ezékiel 20, 5-8).

A Midrás és a Talmud igyekeznek erre mentséget találni. Egyesek azt mondják, tulajdonképpen azok a nem-héberek – gyűlevész népség (Érev Ráv) – akik csatlakoztak a zsidókhoz a szabaduláskor, voltak az aranyborjú kezdeményezői. Ők nem rendelkeztek semmiféle monoteista hagyománnyal, ők nem vágytak vissza az őshazába, Kánaánba és ők voltak azok is, akik visszasírták az egyiptomi kultúrát kifejező Ápis-bikát, s vágytak vissza a „**húsosfazék**” mellé is.

***

Neves középkori kommentátorok szerint a nép valójában hitt a Teremtőben, s az aranyborjút a Lát-hatatlan megjelenítési formájának tartotta.

Nachmanides szerint még erről sem volt szó, ők csupán Mózes helyett akartak egy vezetőt, hogy **„előttünk járjon”**, mivel azt hitték, Mózes meghalt. Amint visszatért hozzájuk – minden ellenállás nélkül – engedték, hogy összetörje az aranyborjút.

A híres volozsini jesiva-vezető, Naftali-Zvi Berlin rabbi kommentárjában, a „Háámék Dávárban”, annak a véleménynek ad hangot, hogy az aranyborjú a nép – Mózes eltűnése miatti – félelmének a következménye. Mivel azideig minden csodálatos történés Mózes nevével fonódott össze – most elárvultnak érezték magukat, kerestek valakit vagy valamit, akibe vagy amibe ismét kapaszkodhatnának, aki betölthetné Mózes szerepét.

HETI SZIDRA: Naftali Krausz: Hászid folklór tükrében

Mi volt Áron szerepe a történetekben?

Rábbénu Bachja értelmezése szerint Áron egyrészt el akarta kerülni a vérontást – a sógorát, Churt akkor már meggyilkolták, mert megtagadta kérésüket – másrészt attól tartott, ha kinevez valakit Mózes helyébe, az emberek majd akkor sem akarnak megválni tőle, ha Mózes visszatér.

De miért nem fogadta el a nép Áront, vezetőnek? – teszi fel a kérdést Smuél Moholiver bialistoki rabbi. Hiszen ő volt az, aki mindig Mózes mellett állt, közvetlen segítője volt, tehát „**természetes örököse**”? – A válasz egyszerű – mondta a rabbi – a nép mindig előnyben részesíti azt, aki kívülről jön, mint maguk közül bárkit, lett légyen akár olyan tiszteletreméltó személyiség is, mint Áron.

Hasonló gondolatot fejezett ki Meir Szimhe dvinszki rabbi is, aki korának nagy Talmud-tudósa és rabbi-tekintélye volt. A fentemlített Smuél Moholiver halála után őt akarták utódjául, s ő el is fogadta volna a kinevezést, de a helyi hatalmasságok megakadályozták.

Ekkor jegyezte meg reb Meir Szimhe:

„Jöttek a zsidók Áronhoz és kérték, csináljon nekik istent, mivel nem tudják, mi történt Mózes-sel. Az egész tulajdonképpen érthetetlen mert, ha Mózes eltűnt, akkor őt egy aranyborjúval lehet helyettesíteni? Hiszen kinevezhették volna Áront is. De úgy látszik, ez egy bevett szokás a zsidóknál, jobb egy borjú kintről, mint valaki bentről...”

A wurkai rebbe egy további magyarázattal szolgál. Szerinte Áron béketűrő, békés ember lévén, túl közel állt hozzájuk, s féltek, nem lesz képes fegyelmet tartani közöttük, minek következtében tekintélye sem lesz.

***

„...másnap korán felkeltek, áldozatokat mutattak be, majd a nép enni-inni kezdett, aztán táncoltak és mulatoztak” (Exodus, 32,6).

Mária Terézia osztrák császárnő és magyar királynő – a hétéves háború után – ellátogatott Prágába. Kíséretében volt Brockman generális, a közismert zsidó-gyűlölő is, akiről mindenki tudta, hogy részeges, lump alak.

Közszájon forgott az a történet, hogy az egyik ütközetet azért veszítették el az osztrákok, mert Brockman hasonszőrű társaival éppen mulatozott.

Mária Terézia tiszteletére a prágai hitközség is fogadást adott, melyen a főrabbi, Jechezkiél Landau, a híres „**Nodá Bijhudá**” is részt vett. Az ünnepségen zsidó lányok mutatták be kecses táncukat, amit a császárnő tetszéssel fogadott. Brockman azonban nem állhatta meg, hogy meg ne jegyezze:

– Igen, a zsidók mindig jó táncosok voltak, hiszen annakidején az aranyborjút is körbetáncolták.

– Az aranyborjú valóban nagy szerencsétlensége volt a zsidóknak – szólalt meg a főrabbi – de ennek az volt az oka, hogy Mózes „**késlekedett**” (utalva rá, hogy a generális távolléte miatt veszett el a csata).

Raj Tamás:

Bibliaiskola

Szabadság és szolgaság a Bibliában

A Szentírás gondolatvilágának egyik legfontosabb eleme az ember szabad akarata. Isten az emberre bízta a választást jó és rossz között, s ahogyan azt már a teremtéssel kapcsolatban említettük, a mi döntésünkön rendkívül sok, mondhatni a világ sorsa múlik- ezt napjainkban különösen érzékelhetjük. A szabadság ezért isteni adomány, Isten által adott joga és kötelessége minden embernek. Sőt, a Tízparancsolat első igéje éppen ezt írja elő számunkra. „**Én vagyok az Örökkévaló Istened, aki kivezetett téged Egyiptomból, a szolgaság földjéről.**” Mire is kötelez bennünket ez a parancsolat? Nem az egyistenhitet írja elő, hiszen arról szól, azt tartalmazza a második igel! Vannak, akik úgy vélik, ez nem is igazi parancsolat, hanem csupán a Mindenható Isten bemutatkozása. Am erre - különösen akkor, első elhangzásakor, röviddel a csodás kivonulás és a Nádas-tengeren való átkelés után — semmi szükség nem volt!

Meggyőződésem, hogy ez a törvény a szabadság parancsolata: ember, vedd tudomásul, nem vagy többé rabszolga, s ezt a szabadságot maga Isten adta neked! A szabadság nem véletlenül az első ige, elvégre ez előfeltétele az összes többi törvénynek. Hiszen, aki nem szabad, kénytelen „**idegen isteneket**”, embereket tisztelni, a rabszolga nem engedheti meg magának, hogy szombatot tartson, nem képes mentesülni a varázslás és a babona alól, életmódja folytán nem tisztelheti az életet és a tulajdont. Nem véletlen, hogy a Talmud szerint a Tízparancsolat kőtábláira Isten a szabadságot írta. A Tórában ugyanis azt olvassuk, az Örökkévaló keze írása lett „**bevésve a táblákra**” (héberül **harut al-haluhot**). A Talmud azonban egy — a zsidókra egyébként nagyon is jellemző — szójátékot alkalmaz, és azt mondja: **ál tikrd harut, elá hérut (= ne azt olvasd, hogy „bevésve”, hanem azt, hogy „szabadság”)**! Egyszóval, a szabadságot véste Isten a kőtáblákra (**Sabbat 104/a**).

A Biblia nyelvén a szabadság legismertebb héber szava, a **hérut**, az erkölcsi korlátok által megszabott, az isteni parancsolatokban megfogalmazott, önálló gondolkodást és döntést igénylő életformát jelenti míg a **sihrur** alatt inkább felszabadulást, a **dror** alatt pedig a kötetlen szabadságot értik. (**Héberül a fecske is dror.**) A modern héberben már nincs ilyen különbség a **hérut** és a **dror** szavak között. Sőt, már a középkori nyelv sem különböztette meg ezeket. Ezzel magyarázható, hogy a 10. században élt észak-afrikai héber költő, **Dunás ibn-Labrát** híres esküvői dalában — a „**dror**” szóval — ad Istennek hálát a fiatal pár szabad (és szerencsés) választásáért: **Dror jikrá lévén ulevát (= Isten szabadságot szolt az ifjúnak és a lánynak).**

A szabad embert, a szolgálal-rabszolgával ellentétben **ben-horinnak** (többes száma **bné borin**) mondják. A **Chorin** és **Ben-Chorin** mellesleg ismert zsidó családnév is. Tudnunk kell, hogy az egyiptomi szabadulás emlékét idéző széder este megnyitásaként egy ünnepélyes köszöntőt mondunk, amely az ókor végén, a római elnyomás idején keletkezett. Ebben szeretettel meghívunk asztalunkhoz mindenkit, aki éhes, vagy velünk akar ünnepelni, majd így szólunk: **Hasatá hákhá, lasaná habaá bear’á di-Jisraél, hasatá avdé, lasaná habaá bné-horin, vagyis „az idén itt vagyunk, jövőre legyünk Izrael országában, az idén rabszolgák vagyunk, jövőre legyünk szabad emberek!”**

A rabszolgaság bibliai szava **sibud**, így nevezzük az egyiptomi szolgaságot, ahonnan Isten kiszabadított bennünket. A csodás szabadulásra emlékező imádságban az **avdut (= szolgaság)** szó is szerepel. Hálát adunk Istennek, aki „kivezetett minket szolgaságból szabadságba, bánatból öröme, homályból nagy fényre, rabságból a megváltásra”. A szolgálal-szolgáltatás modern héber szava pedig **séruť**, amelynek melléknévi igeneve (**mesarét**) szolgálót, szolgaszemélyzetet jelent.

Érdekes, hogy a „**szolgálal**” (pontosabban az istenszolgálal) magyar szava a szolgasággal rokon, mert a keresztény vallásban a hívő Istennel szemben alázatot és egyfajta kiszolgáltatottságot érez. Ezzel szemben a bibliai (és a mai) héber nyelv az istenszolgálalra a „**munka**” héber szavát használja: **avodá**. Úgy érezzük, hogy Isten nem alázatot, hanem Letteket (jócselekedetet) vár el tőlünk, s ha őt tiszteljük, földi teendőinket, munkánkat végezzük. A Bibliában **avodá** a papok szolgálata a pusztai, majd a jeruzsálemi Szentély idején, s ez a neve annak a **jóm kipuri** (engesztelónapi) szertartásnak is, amikor a főpap (évente egyszer) bement a Legszentebb helyre (a Szentek Szentjébe), hogy önmagáért, családjáért és az egész közösségért imádkozzék. Ugyancsak **avodának** nevezzük azt a mai **jóm kipuri** imát, amikor valamennyien arca borulunk a Mindenható előtt.

LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

VÍZ ÉS MANNA

Véget ért a dal és a tánc a Sás tenger partján. Az emberek összeszedték csomagjaikat és elindultak Mózes vezetésével a vándorútjukra. Ezek az emberek egész életüket Egyiptomban éltek, ezért kíváncsian figyelték az idegen ismeretlen vidéket. Nagyszerű idegenvezetőjük volt, az Örökkévaló felhőoszlopban haladt előttük, mutatva a helyes irányt.

Elérkeztek a Súr sivataghoz, amin három napon keresztül botladoztak. Nem csak a végtelen homoktenger jelenti a sivatagot, kövek és sziklák is alkotnak sivatagot, ahol megjelennek a gyér növények is. Itt folytatták vándorútjukat a héberek. Fárasztó menetelés volt és kezdett elfogyni a vizük, és szomjaztak. Váratlanul megérkeztek Márába, ahol egy tó fogadta őket. Az egyik fiatal fiú odarohant a tó partjára, letérdelt és a kezeivel vizet merített. Ivott belőle és azonnal kiköpte, mert ihatatlanul sós volt, olyan, mint a Holt tenger vize. Az emberek csalódtak és Mózeshez fordultak:

„És zúgolódott a nép Mózes ellen, mondván: mit igyunk? És fölkiáltott ő az Örökkévalóhoz és az Örökkévaló mutatott neki egy fát és azt a vízbe dobta és édessé vált a víz.”

Egy ember, ha beledob egy darab fát a vízbe, attól még nem válik ihatóvá az egész keserű tó vize. Az Örökkévaló, aki a vizeket teremtette, és elválasztotta az édes vizet a sóstól, egy pillanat alatt meg tudja változtatni a Mára tó vizét, hogy az emberek oltsák a szomjúságukat. Nem tette ezt, mert azt akarta, hogy a nép ismerje meg Mózes nagyságát, így Mózes lett a csodatevő, amikor a botjától ihatóvá vált a sós víz. Sokan már így is azt beszélték, hogy Mózes kettéválasztotta a tengert, most meg édes vizet csinált a sósból, ez megfelelt az Örökkévaló terveinek.

Az emberek ittak, megtöltötték a tömlőiket vízzel, Lemosták a háromnapos fárasztó út porát, majd felfrissülve tovább indultak arra amerre a felhőoszlop vezette őket. Megérkeztek Élim oázisába, ahol pálmafák és bővizű források várták őket. Itt pihentek, erőt gyűjtöttek a további vándorláshoz.

Kipihenve vágtak neki a Szin sivatagnak. Két és fél hónap telt el az Egyiptomból való kivonulásuk után, és már eddig is nagy kalandos utat tettek meg. Letáboroztak a sivatagban, és éhesek voltak, mert elfogyott a magukkal hozott ennivaló. Lázadás volt a levegőben, Mózes és Áront okolták bajaikért.

LITTNER GYÖRGY: MÓZES ÉLETE MAI SZEMMEL

„Bár meghaltunk volna az Örökkévaló keze által Egyiptom országában, mikor ültünk a húsfazék mellett, mikor kenyeret ehettünk jóllakásig, mert kihoztatok bennünket ebbe a sivatagba, hogy megöljétek ezt a nagy gyülekezetet éhhalállal.”

Az Örökkévaló meghallotta a panaszkodást, és mielőtt Mózes szólt volna hozzá azonnal megoldást nyújtott a problémára. Kenyeret fog hullatni eső formájában az égből, és a nép nem fog többé éhezni. Ráadásul húst is fog biztosítani az embereknek.

„És történt este; fölszálltak a fürjek és elborították a táborhelyet, reggel pedig volt a harmat lerakódása a tábor körül.”

A harmat egy vattaszerű anyag volt, amit az Örökkévaló úgy alkotott meg, hogy legyen benne minden, amire az emberi szervezetnek szüksége van az életben maradáshoz. Amikor megkóstolták a kenyér ízére hasonlított. Az éhes emberek jól belakmároztak belőle, majd kitalálták, hogy másképp is el lehet fogyasztani. Megfőzték, megsütötték, és mindig más íze volt. Elnevezték manának, mert az égből hullott az étel.

Mózes beszélt a néphez, hogy hat napon át szedjétek a mannát, de a hetedik nap a szombat, az Örökkévaló napja, ünnep, pihenőnap. Az emberek nem értették a dolgot, mert Egyiptomban generációkon keresztül a hét minden napján kihajtották őket a rab-szolga felügyelők robotolni. A többség tudomásul vette az új törvényt, de néhányan szombaton is kimentek mannát szedni. Legnagyobb meglepetésükre szombaton nem hullott manna az égből, így bánatosan visszamentek a táborba, az előző nap szedett mannához.

Mózes és Áron az Örökkévaló utasítására fogott egy üvegedényt megtöltötték mannával, lezárták, és eltették az utókor számára, hogy lássák hogyan gondoskodott az Örökkévaló a néperől.

„Izrael gyermekei pedig negyven éven át ették a mannát, amíg elértek a lakott földre, amíg elértek Kánaán országának határához.”

A következő számban folytatjuk a kalandot....

A héber betűk titkai

ZÁJIN (ז)

A héber ábécé hetedik betűje, számértéke: 7. A **zájin** formája egy kardhoz hasonlít, felül a markolata, függőleges vonala a penge. Más interpretáció szerint egy koronát és egy jogart szimbolizál, uralkodást, hatalmat.

A hetes szám a hét hetedik napját, a Szombatot jelenti, továbbá azt, a hétvénykénti ciklust, melyben a hetedik évet, **smitá/szombat** évnek nevezzük. Izraelben a vallásos földművesek ilyenkor parlagon hagyják a földet, mezőgazdasági tevékenységet nem végeznek. Mindez arra emlékeztet bennünket, hogy az Örökkévaló a világot hat nap alatt teremtette a hetedik napon megpihent.

Felmerül a kérdés, a világegyetem végtelen Urának volt-e szüksége a pihenésre, mert belefáradt az alkotásba, vagy egyéb oka volt a szombati munkatiltalom parancsolatának? Természetesen az embernek van szüksége pihenésre, nemcsak azért, mert elfárad tevékenységében, hanem hogy megemlékezzen, sikerei nem kizárólag saját erején, tehetségén múlnak, hanem minden jó dolog, áldás, amit az ember élvez élete során, az Örökkévalótól származik.

A hetes számot több szombati étel héber neve magában rejti:

A Szombat megszenteléséhez használt bor, héberül יין / jájin számértéke $10+10+50=70$, $(7+0=7)$. A kidus-t követően a kalácsra mondunk áldást, melynek héber neve חלה / chálá, számértéke $8+30+5=43$ $(4+3=7)$. Szombati asztal egyik tradicionális étke a hal, héberül דג / dág, számértéke $4+3=7$. A halas étel után következhet a leves, héberül מרק / márak, számértéke: $40+200+100=340$ $(3+4=7)$. A leves után pedig a hús, héberül בשר / bászár, számértéke $2+300+200=502$ $(5+0+2=7)$.

Ahogy már korábban említettük a teremtés hét napja megfeleltethető egy-egy évezrednek, így a Szombat a hetedik évezrednek, mely a Messiás királyságának ideje lesz. A héber időszámítás szerint már a hatodik évezredben vagyunk, most 5783-at írunk. Ha az évezredet elosztjuk a nap 24 órájának analógiájára, akkor kiderül, hogy a világ történetében már Erev Sábát/Szombatot megelőző délutáni időszak van, 12:46-kor. Ahogy a Szombatra készülnödni kell, úgy a **Messiás eljövetelére is, tesuvá-val/megtéréssel és jó cselekedetekkel.**

A **Midrás** elmondja, amikor Isten teremtette a világot, az isteni jelenlét manifesztálódott a fizikai és spirituális dolgokban egyaránt, az nyilvánvaló volt a földi világban is. Azonban hét súlyos bűn fokozatosan eltávolította Isten jelenlétét a Földről. Az első bűn Ádám és Éva bűne volt az Éden kertjében. A második Káin testvérgyilkossága, a harmadik Enós bálványimádása, a negyedik a Vízözön, az ötödik Babel tornya, a hatodik Szodoma bűne, a hetedik az egyiptomiak bűne. Ekkor lépett színre Ábrahám, aki megfordította ezt a negatív tendenciát, felismerte és hirdette az Örökkévaló egyetlen voltát, ezért a jelenlét ismét kezdett leereszkedni világunkba. A másik két ősatya Izsák, Jákob, valamint leszármazottaik, **Levi, Kehat, Ámrám** jócselekedeteinek hatására, egészen Mózesig, ez a folyamat folytatódott, tetőpontja

A héber betűk titkai

ZÁJIN (ז)

a Szinai hegyi Tóraadás volt. A micvák teljesítése által a jelenlét közeledik, a vétkek által pedig távolodik. A messiási korszakban ismét a teljes jelenléte élvezhetjük majd.

A zájin jelentése korona, de fegyvert, továbbá ellátást (זר / zán) is jelent. Mindhárom jelentés a Szombatra utal. A Szombat a teremtés koronája, a hetedik nap, áldást, ellátást hordoz, mely kihat az egész, elkövetkezendő hetünkre. A Szombat megőrzése által megszerzett áldás pedig fegyver, mellyel képesek vagyunk legyőzni bennünk rejlő rossz ösztönt, a jécer hárá-t. A fent említett hetedik millenniumban Jesája próféta híres jövendölése szerint az emberiség fegyverekből mezőgazdasági eszközöket fog készíteni, mert nem lesznek háborúk, béke lesz az egész Földön. (**Jesája 2:4.**)

Azt pedig, hogy mennyire kell komolyan venni a fentieket, a Szombatra, illetve a Messiás eljövetelére való készülődést, és a hetes szám misztikumát, az alábbi két történet jól példázta:

Mose Iszerelsz rabbi, a Rómá, a Sulchán áruch szerzőjének édesapja, jómódú textilkereskedő volt, akinek szokása a szent Szombat bejövele előtt, pontban déli tizenkettő órakor bezárni az üzletét, hogy maradjon elég ideje mind a lelki, mind a fizikai készülődésre. Egyik napon, tizenkettő óra előtt alig tíz perccel megjelent nála egy gazdag úriember, hosszú listával a kezében. Rendelését szerette volna leadni, ám a kereskedő figyelmeztette, hogy ő pontosan tizenkettő órakor be fogja zárni az üzletét. Elkezdtek átnézni a listát, és amikor már csak néhány perc maradt, a kereskedő ismét figyelmeztette a kuncaftot, pár perc múlva bezár. A gazdag vásárló ezt nem igazán vette komolyan, azonban mikor tizenkettőt ütött az óra, a kereskedő kitéssékelte üzletéből, az sem érdekelte, hogy az egész rendelést elveszítette, a hatalmas bevétellel együtt. Mikor rárakta a lakot az üzletajtóra az idegen leleplezte magát előtte, Élijáhu próféta állt előtte álruhában, örömmel gratulálva: Mázl tov! Mázl tov! amiért kiállta ezt az igazán nagy megpróbáltatást.

Valahol, egy kis eldugott stétel-ben élt egy kétbalkezes, ügyfogyott zsidó, jiddisül: **slamazal**. Történt egyszer, hogy egy átutazóban lévő lottóügynöktől a falu minden lakója vett lottószelvényeket. Még slamazal-t is sikerült meggyőzniük, próbáljon szerencsét. Slamazal kitöltötte a szelvényt, majd bedobta a nagykalapba a többiekkel együtt. Mindenki legnagyobb meglepetésére slamazal lett a nyertes. Mikor megkérdezték tőle hogyan nyert, azt válaszolta: nagyon egyszerűen, két dologra van szükség a nyéréshez: tudásra és szerencsére. Édesanyám, mondta slamazal, mindig azt tanította, a hét a legszerencsésebb szám, mert a Szombatra emlékeztet, és a Smitá-ra, a Szombatévre. Így arra gondoltam, folytatta, hogy a hétszer hét, a legszentebb számot adja ki, ezért jelöltem be a negyvennyolcat! Az emberek felkiáltottak, mondván hétszer hét az nem negyvennyolc, hanem negyvenkilenc! Igen, mondta slamazal, itt jön a mázál, a szerencse, mivel a matematika sosem volt az erősségem!

Forrás (tfilin)

ב"ה

NAGYFUVAROS UTCAI TEMPLOM IMAREND MÁRCIUS 1. – 31. KÖZÖTT

1.	szerda		7.00	17.15	8.
2.	csütörtök		7.00	17.15	9.
3.	péntek	‡ 17,12	7.00	17.30	10.
4.	szombat	TECÁVE SÁBÁT ZÁCHOR vége: 18,19	8.00	17.45	11.
5.	vasárnap		8.00	17.30	12.
6.	hétfő	ESZTER BÖJTJE vége: 18,06	7.00	17.30	13.
7.	kedd	PURIM	7.00	17.30	14.
8.	szerda	SUSÁN PURIM	7.00	17.30	15.
9.	csütörtök		7.00	17.30	16.
10.	péntek	‡ 17,23	7.00	17.30	17.
11.	szombat	KI TISZÁ SÁBÁT PÁRÁ vége: 18,29	8.00	17.45	18.
12.	vasárnap		8.00	17.30	19.
13.	hétfő		7.00	17.30	20.
14.	kedd		7.00	17.30	21.
15.	szerda	ÁLLAMI ÜNNEP	8.00	17.30	22.
16.	csütörtök		7.00	17.30	23.
17.	péntek	‡ 17,33	7.00	17.45	24.
18.	szombat	VÁJÁKHÉL - PÖKUDÉ SÁBÁT HÁCHODES Újhold hirdetés vége: 18,39	8.00	18.00	25.
19.	vasárnap		8.00	17.45	26.
20.	hétfő		7.00	17.45	27.
21.	kedd		7.00	17.45	28.
22.	szerda	JAJM KIPPUR KOTAJN	7.00	17.45	29.
23.	csütörtök	ÚJHOLD	7.00	17.45	1.
24.	péntek	‡ 17,43	7.00	18.00	2.
25.	szombat	VÁJIKRÁ vége: 18,49	8.00	18.00	3.
26.	vasárnap	NYÁRI IDŐSZÁMÍTÁS KEZDETE	8.00	19.00	4.
27.	hétfő		7.00	19.00	5.
28.	kedd		7.00	19.00	6.
29.	szerda		7.00	19.00	7.
30.	csütörtök		7.00	19.00	8.
31.	péntek	‡ 18,53	7.00	19.00	9.

Á

D

Á

R

N

I

S

Z

Á

N

Ismeretlen zsidók nyomában XXII. Csillag Lipót

Csillag Lipót, Stern Lipót (Beregszász, 1879.04.05-Budapest, 1965.05.01) tanító és pedagógiai szakíró, költő, zeneszerző és zsidó népdalgyűjtő, kántor és operaénekes. Szülei Stern Mózes (elhunyt 1932) és Kontner Háni voltak, két testvéréről tudunk, Chájem, szül. 1877 és Fáni, szül. 1881.

Ott ismerte meg a hászid világot, amelyet 1924-1934 között "Ben Móse" címmel két kötetben és 42 énekben verses regényben mutatott be. Magyar-zsidó szép-irodalmunk nagy kára, hogy ez sohasem jelent meg nyomtatásban. Itt ismerkedett meg a magyar-zsidó melódiakincessel is, amelynek egyik utolsó őrzője volt. Beregszászból a munkácsi jesivába került. Mint jesiva-báchur 17 éves korában beiratkozott az Országos Izraelita Tanítóképző Intézetbe, ahol Bánóczi József irányításával világi műveltséget szerzett. Major J. Gyula vezette be a zenetudományba s igen rövid idő alatt már zongora- és hegedűkoncerten szerepelt. 1900-ban végezte el az ország. izr. tanítóképzőt jeles eredménnyel, ekkor magyarosította nevét Csillagra.

Vágújhelyen majd Kiskunfélegyházán tanított. 1908-ben került fővárosi iskolába, mikor házasságot kötött 1908.08.24-én (ekkor az VI. Izabella u.43-ban élt és az Izabella utcai elemi iskolában dolgozott) Pintér Erzsébettel (1889.04.08-1969.12.27, aki a VIII. Nagyfuvaros u.6-ban élt. Édesapja Pintér Ignác, nagyhírű pedagógus, a Pesti Izraelita Hitközség leánypolgárijának c. igazgatója, az Izr. Tanügyi Értesítő szerkesztője volt).

1912-ben Csillag Lipót "Napközi otthonok" című pedagógiai munkáját a Budapesti Tanítóegyesület jutalomban részesítette. 1920-ban költözött a házaspár az VI. Andrássy út 83., I. 27. sz. lakásba. Szép tenorbariton hangja megnyitotta előtte az Operaház kapuit (1934-ben ünnepelték itt működése 25-ik évfordulóját. Itt énekkari tag, segédszereplő volt 1905- 1919, 1926 - 1934 között, és még 1951-ben is).

1925-ben a Páva utcai körzet fő kántorának választották. Rá jellemző tiszta, érthető héber kiejtésével, helyes hangsúlyozásával, az imaszöveg átérzésével lett az előimádkozók példaképe. Az Izraelita Tanítóképző kántortanfolyamán képzett kántor-nemzedékek kerültek e szép pályára tanítása nyomán 1926-tól nyugdíjazásáig.

Az 1928-tól a kántor jelölteknek Csillag Lipót a kántoréneket és tóraolvasást, Stroke Henrik pedig a zeneelméletet és karvezetést tanította. 1933-1941 között a kántori főünnepi éneket Sirota Sándor főkántor, a szombati éneket és a tóraolvasást Csillag Lipót, a liturgiát dr. Richtmann Mózes, a zenét és karvezetést Stroke Henrik tanították.

1938-ban, mint nyugdíjas az alábbi hirdetést adta fel az Egyenlőségben: „CHÁZONUSZ-t és modern kántorságot, tóra-olvasást, kottaolvasást a legjutányosabb föltételek mellett tanítok. Kaphatók nálam saját és átírásomban kitűnő kántori magánszámok, melyeket kész kántoroknak is melegen ajánlhatok, továbbá kultúrünnepekre nagyszerű zsidó dalszerzemények, melyeknek betanítását, vagy előadását is vállalom Csillag Lipót. Budapest, VII., Akácfa utca 43. I.”

1965. május 5-én, szerdán kísérték utolsó útjára a rákoskeresztúri temető halottasházából Csillag Lipótot, aki régebben az Operaházban énekelt, pedagógusként és kántorként működött. 86 évet élt.

Ismeretlen zsidók nyomában XXII. Csillag Lipót

Kántorok nemzedékeit nevelte fel és két verseskötettel is ismertté tette nevét. Kovács Sándor, a Dohány utcai templom kántorának gyászéneke után dr. Beneschofsky Imre országos főrabbi helyettes, budapesti vezetőfőrabbi méltatta az elhunyt érdemeit. (Kozma utca 1/C-8-35)

Az Új élet 1965.08.01-i számában Kertész Ödön javasolta, hogy Csillag Lipót hátrahagyott liturgikus műveit szakértők tanulmányozzák.

1967. október 15-én avatták fel síremlékét a Kozma utcában. Dr. Scheiber Sándor így írt:

"Irodalmi munkásságának másik ága a zene volt. Régi hászid dalokat gyűjtött össze magyar földön s megmenti őket az elkallódástól, így többek között lejegyzti a kállói cádik egy, a „Szól a kakas már” kezdetűnél kevésbé ismert dalát: „Sírnak, rínak a bárányok” (Múlt és Jövő. VII. 1917. 444.). Ennek héber fordítása (N. Ben-Menachem, Szinaj. LV. 1964. 345—346). Régi héber dallamokkal, a Talmud-tanulás énekmotívumaival zenésíti meg 1921-ben Bialik Talmudistáját. A kísérezene finoman simul a költemény változó hangulataihoz. Biztos vagyok benne, hogy e néhány sornál maradandóbban őrizi Csillag Lipót emlékét munkássága".

Csillag Lipót 100 éves születésnapján a "Ben Móse" című kiadatlan verses elbeszélés néhány szakaszának közlésével emlékeztek 1979-ben. **"Emlékezünk arról a XIX. századi nagy chasszideus világról, melynek perifériája a magyarországi Kárpátaljáig terjedt. Magyarországra is elért a jiddis világ bűvópatakja, mely abból a nagy mendencéből jött, ahonnan a legnagyobbak: Bialik, Chagall és Singer is merítettek. Csillag Lipót egyik utolsó hiteles kortárs, és krónikása is ennek a letűnt világnak. Az ő segítségével bepilanthatunk a máramarosszigeti és munkácsi csodarabbik udvartartásába és a jesivák különös környezetébe, melynek gyerekkorától kezdve nem csak ámulója, hanem szereplője is volt... Ne feledjük, hogy(...) érző, rendkívül érzékeny lélek, aki a sürgős közlés kényszerével tudattalanul megérezte, hogy jön a kegyetlen és könyörtelen idő, mely elpusztítja nem csak a (múlt) képe(i)t, hanem a szereplőket is — örökre. Ő, (...) megmentett egy részletet az örökre letűnt magyar chasszideus világ szelleméből"** (Új Élet).

Szentesy Hiesz Géza (1896-1975) szobrászművész készítette az egyoldalas, öntött bronzplakettet Csillag Lipót emlékére.

A Magyar Nemzeti Galériában volt található: 148. szám alatt Csillag Lipót zeneszerző, népdalgyűjtő saját kézzel írt levele melyben két versét ajánlja a címzett figyelmébe. (1921. december 25.)

Egy beírt oldal.

Hozzá tartozik: Csillag Lipót "Spanyol bordélylány" című versének kézírata.

Hozzá tartozik: Csillag Lipót "Te szeresd" című versének nyomtatott változata.

Költői hajlamát fia, Csillag István (1913.04.07-1997.12.08, Kozma utca D1-17-3) örökölte, aki orvosi tanulmányait a numerus clausus miatt Bolognában kezdte, majd 1940-ben a szegedi Tudományegyetemen fejezte be. A második világháborúban munkaszolgálatos volt. Első sorban a nagyvénák sérüléseinek ellátásával foglalkozott, számos új műtéti eljárást dolgozott ki, az ő módszerével fejlesztették a szövetbarát műanyagok beültetését. A New Yorki Tudományos Akadémia a Magyar Orvostörténeti Társaság tagja volt.

Ismeretlen zsidók nyomában XXII. Csillag Lipót

Főleg a jeles zsidó származású magyar orvosok munkásságát kutatta, feldolgozta a régi Zsidókörház történetét és foglalkozott a magyar sebészet fejlődésének kérdéseivel.

Csillag (Stern) Lipót másik gyermeke Lilla (1909.06.22-1982.07.23) tanítónőként a Szilágyi utcai zsidó iskolában kezdte pályáját, majd a Wesselényi utcaiban folytatta. Nagyon művelt volt, beszélt németül, angolul és franciául. Hébert is tanított. Kitűnően zongorázott. Versei jelentek meg és zenei kiadványa. Első férje Bloch Ignác munkaszolgálatosként Ausztriában egy gránátrobbanás következtében hunyt el. Túlélte második férjét Vadász (Steiner) Józsefet. 1985-ben a Vasvári Pál körzet özszejövetelén dr. Járý Péter Csillag Lipótról, a 20 éve elhunyt zsidó költő és zeneszerzóról tartott tartalmas, élményszerű előadást. Csillag Lipót költeményeiből Izsák Gábor, Kardos Ágnes és Kerekes Gábor adtak elő.

*"Ha csordultig volt már szegény szívem
s barátot nem találtam
senkiben,
azt hívém, nem gyötör úgy a fájdalom,
ha egy-egy dalba öntöm
bánatom."*

(Csillag Lipót, 1917)

CSILLAG LIPÓT: MINT ÉDESATYÁM

Mint édesatyám egykor engem
Tanítgatott, becézgetett,
Eltréfált, játszadozott velem —
Épp úgy cselekszem én veled.

Miként ő küzdött, fáradozott,
Szébb, jobb jövőm reményiben.
Úgy küzdök, szenvedek te érted,
Te érted, drága gyermekem.

Ha megbántanak, óh mily gyakran...
Az álnok, rideg emberek,
Mint ő... reá s reád gondolkodok:
Multért, jövőért szenvedek.

... És hogyha érted imádkozom,
Aggódó szívvel rebegem:
Imám, mint józatyámé értem,
Te érted meddő ne legyen!

A NAGYKÁLLO: RABBI NÓTÁJA. LEÍRTA: CSILLAG LIPÓT

CSILLAG LIPÓT: VIRRASZT APÁTOK

Virrasztok hosszú, zordon éjszakákon,
Nem jó szememre, elkerül az álom,
Mig tündéralmot szó a lelketek,
Jövőkért aggódok, szenvedek.

Töprengök bús, emészto gyötörő lázban:
A tuskés utat, melyet én bejártam,
Mint bírja drága, féltett lelketek,
Ha majd örökre messze... elmegyek.

Mit hagyjak... mondjak örökségül néktek,
Hogy álmokatok mindég, mindég szépet,
Meg ne tudjátok soha, sohasem,
Hogy sirtam értetek sok éjjelen.

... Künn vész, vihar dúl, oly ijesztőn sivit,
Bús, rémes hangja elkísér a sirig...
Hiába csukom be az ablakot,
Hogy ne zavarja édes álmatok.

E hang, tudom, majd titeket is fölkelt:
Virrasztok ti is álmatlan sok éjjelt...
És megtudjátok bús könnyek között...
Hogy így virrasztolt már száz ösötök.

Forrás: Dr. Goldberger Tamás

Jakov Katz: A magyar zsidóság egyedisége III. rész

Látszólag tehát a magyar zsidóság asszimilációja csúcsán egészen az első világháborúig erősebb kötelékeket sikerült kialakítania a nem zsidó társadalommal, mint bármely másik európai zsidó közösségnek. A vegyesházasságok és kitérések aránya igazolja a zsidók és környezetük összefonódását.

A zsidók és a nem zsidók társadalmi összefonódása azonban nem szüntette meg a zsidók zsidó voltát, a társadalom úgy tekintett rájuk, mint a zsidó közösséghez tartozókra, s ez gyakran még a kitérés után is így volt. Egész Nyugat-Európában ez volt a helyzet, Magyarországon azonban ennek a paradoxonnak volt még egy egyedi oka is: bár a társadalom elfogadta a zsidókat, nem tudtak eltűnni, felolvadni benne. Ennek oka a magyar társadalom merev, hierarchikus felépítése volt. A nacionalista korszak társadalmi változásai ellenére a vezető állások és a hatalmi jelképek az arisztokrácia kezében maradtak. A megkülönböztető életmód és a státuszszimbólumok hiánya miatt a fejlődő középosztály, amelynek - gyakran meghatározó - része volt a zsidóság, arra vágyott, hogy a címzetes nemesség elitjéhez csatlakozzon. Ez az ambíció hajtotta a vagyonos zsidó réteget is, akik közül sok család valóban szerzett címeket magának. A magyarországi zsidó arisztokrácia létének jelensége egy kortárs amerikai történészt arra indított, hogy elméleteket alkosson e réteg intellektuális termékenységéről, s még az is lehet, hogy elméletei igazak. A vagyonos zsidó polgárok nemesi cím iránti vágya tisztán jelzi, hogy a gazdasági vagy a társadalmi sikerek önmagukban, a hagyományos elit elismerése nélkül elégtelennek bizonyultak az önellátás és a társadalmi megbecsülés tekintetében. Az egyéni eredmények arányában álló elismerés elve - vagyis az akadálytalan társadalmi mobilitás feltétele - hiányzott Magyarországon. A társadalmi rang ehelyett a származástól, a házasságtól és a címektől függött.

A zsidók számára a rangfelfogás ilyen elvének észrevehető negatív következményei voltak. A zsidó eredet az egyént a ranglétra legaljára helyezte, ahonnan csak nagy nehézségek és rendkívüli teljesítmény árán lehetett csak feljebb kerülni. A zsidók helyzetét nem leplezték, nyilvánvaló volt és magától értetődőnek számított. **Bary**, a tisztaeszlári per bírója emlékirataiban feljegyzte, hogy voltak, akik azt merészelték követelni tőle, hogy ugyanúgy viszonyuljon a védelem zsidó, mint a vád arisztokrata tanúhoz. Tizenöt évvel azután, hogy a zsidók egyenlő státust kaptak a törvény előtt, a bírónak természetesnek tűnt, hogy az arisztokraták bizonyítékait részesítse előnyben.

Valószínű azonban, hogy a magyar zsidóság történetében nem annyira az alacsonyabb rendű státus volt a meghatározó tényező, mint az, hogy elkülönülő egységként érzékelték őket, egyfajta alcsoportként a társadalom egészéhez képest. E felfogás alapja az volt, hogy szélsőséges belső megosztottsága ellenére a zsidóság egésze és részei egymástól minden tekintetben kölcsönös függőségben éltek. Mindenesetre, amikor a zsidók elleni visszafojtott gyűlölet, a sikereik miatt érzett féltékenység és az attól való félelem, hogy a társadalom minden területére behatolnak, felszínre került, nem tettek különbséget zsidó és zsidó között.

Az előítéleteken alapuló megkülönböztetés és az erőszakos antiszemitizmus között az első világháború utolsó napjaiban zajlott le az átmenet. S erről sem szabad megfeledkeznünk, amikor a magyarországi zsidóság sorsának egyediségét taglaljuk. A zsidóságot elkülönülő közösségnek tekintő szemlélet erőteljesen kifejezésre jutott, amikor a fehérterror 1919 augusztusában a rövid életű kommunista rezsim bukása után a zsidók ellen fordult.

Jakov Katz: A magyar zsidóság egyedisége III. rész

A fehérterror a politikai ellenfeleivel való leszámolás leple alatt olyan zsidókat is lemészárolt, akiket csak a közös származás kötött össze a kommunistává vált zsidókkal. A kommunista zsidók kényelmes ürügyet szolgáltattak a zsidóellenesség kiterjesztéséhez.

A zsidók státusának gyengesége és a magyar társadalomba való integrációjuk kétségessége nyilvánvaló lehetett volna bárkinek, aki hajlandó szembenézni a valósággal. Ám, ha valaki további bizonyítékokat várt, azok is hamarosan felbukkantak az új rezsim zsidókkal szembeni viszonyában. A diszkrimináció nyílt politikává vált, mely törvényi kifejezést nyert a numerus clausus rendeletében, amely a zsidók számát az általános népességhez viszonyított arányukban korlátozta az egyetemeken. A törvényt az új kormányzat hatalomra kerülése utáni évben hozták" és ebben a zsidók egyértelműen, mint a népesség egészétől elkülönülő csoport kerülnek meghatározásra. Kétségtelenül állíthatjuk, hogy a törvény megelőlegezte a zsidók lemészárlásának jóváhagyását, mivel a zsidók elleni védelem szükségességének kihirdetése által másodlagossá váltak az alkalmazott eszközök - és valóban így is értelmezte mindenki e törvényt. Az egyetemekre az új korlátozások mellett felvett zsidó diákok bántalmazásnak voltak kitéve a magyar diákok részéről. A húszas évek elején naponta támadtak meg zsidó diákokat. A törvény ugyan nem támogatta ezeket a támadókat, de nem sokat tett a megtámadottak védelmében sem.

A zsidó közösség felfogta a törvény jelentőségét, és mindent elkövetett visszavonása érdekében, amely nemcsak a fiatal, akadémiai karrierre vágyó zsidók számára jelentett akadályt, hanem egyúttal e törvény törte meg először az egyenjogúsítást, és az így keletkezett rés addig szélesedett, míg az egész struktúra össze nem omlott. A zsidó vezetők szándékosan nem adtak nyilvánosan hangot ellenérzésüknek, és úgy tettek mintha bizonyosak lennének abban, hogy a numerus clausus csak időleges eltérést jelent az egyenlőség elvéhez képest, amely hamarosan visszaállításra kerül majd. Még mai szemmel nézve sem állítható kategorikusan, hogy e reményük teljességgel alaptalan lett volna.

A háború utáni Magyarország már nem a háború előtti nagy és gazdag ország volt, Ausztria társa a Monarchiában, amely alkotmányosan garantálja a polgári szabadságot és uralkodó osztálya jólétét. Noha a zsidók nem tartoztak ezekhez az osztályokhoz, mégis jobban ment a soruk, mint a magyar urak által elnyomott más nemzeti kisebbségeknek. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása után az ország határai leszűkültek, csökkent a jólét forrása. A zsidók helyzetének romlása tehát az országban uralkodó általános elégedetlenségnek tulajdonítható, valamint annak, hogy a magyar többség intenzív irigysége az egyetlen megmaradt elnyomható kisebbségre irányult. A magyar hazafiak átmenetinek tekintették e helyzetet, s maguk a zsidók is azt remélték, hogy a körülmények változása magával hozza majd egyenlő jogaik visszaállítását. A húszas évek végén, a harmincas évek elején voltak ez irányba mutató jelek. 1928-ban a zsidó vallás a parlament felsőházában képviselést kapott a keresztényegyházakkal együtt. Ez a féldiktatórikus kormányzat ama vágyát fejezte ki, hogy tisztes létezését biztosítsa a zsidóknak, még ha csak szűkösen elhatárolt területen is.

Ez a kiegyensúlyozó és megbékélésre törekvő irányzat azonban nem tartott sokáig. Néhány évvel később a németországi események hatására az emancipáción ütött rés tágulni kezdett. 1938-tól kezdődően a magyarországi zsidók már nem voltak többé egyenjogú polgárok.

Folytatjuk...

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ה"ב

RECEPT-TÁR

Vöröslencsés-dahl céklafasírttal

Igazán fehérjedús, fitt kaja ez a vöröslencse-dahl, ráadásul egy gluténmentes céklafasírt is készült hozzá.

Hozzávalók

Dahl:

2 ek kókuszolaj	240 ml paradicsomlé	1 cm friss gyömbér
200 g vöröshagyma	800 ml zöldségalaplé	2 gerezd fokhagyma
3 cm friss gyömbér	165 ml konzerv kó-	2 tk currypor
4 gerezd fokhagyma	kusztejszín	só, bors
2 tk kurkuma	1 db citrom leve	15 g paradicsompüré
1 tk kömény		140 g gluténmentes
2 tk koriander		zabpehelyliszt
1 tk fűszerpaprika		kókuszolaj a lekenés-
2 ek currypaszta		hez
só, bors		
300 g vörös lencse		

Cékla fasírt:

270 g cékla
100 g konzerv lencse
60 g vöröshagyma

Elkészítés:

A vöröslencse-dahl céklafasírttal első lépéseként a megtisztított céklát kisebb kockákra vágjuk és egy aprító-gépbe dobjuk, amiben alaposan összezúzzuk. Hozzáadjuk a főtt lencsét, a felaprított vöröshagymát, a gyömbért, a fokhagymát, a curryport, a sót, borsot és a paradicsompürét, majd viszonylag homogén masszává turmixoljuk.

Az így kapott céklafasírt alapot egy tálban összekeverjük a zabpehelyliszttel, majd 50 grammos golyókat formázunk belőle. Ezeket a golyókat egy sütőpapírral bélelt tepsire helyezük, lenyomkodjuk őket, hogy laposabb fasírtokat kapjunk, majd egy szilikonecset segítségével mindegyik oldalát megkenjük egy kevés olvasztott kókuszolajjal. 180 fokra előmelegített sütőben 40 perc alatt készre sütjük a fasírtokat. Ha 5-6 percet várunk miután kikerültek a sütőből, könnyebben leválnak a sütőpapírról.

Amíg a céklafasírt sül, elkészítjük a dahlt. Egy lábasban felolvasztjuk a kókuszolajat, és lepirítjuk benne az apróra vágott vöröshagymát. Mikor a hagyma lepirult, hozzáadjuk a megtisztított és felaprított gyömbért és fokhagymát, majd további 2 percre pirítjuk.

Kisebb lángra kapcsolunk és mehetnek a fűszerek az alaphoz: kurkuma, kömény, koriander, fűszerpaprika, currypaszta, só és bors. Hozzáadjuk a vörös lencsét is, alaposan elkeverjük, majd felöntjük a paradicsomlével és a zöldségalaplével. Fedő alatt 25-28 perc alatt puhára főzzük a vörös lencsét.

Mikor a lencse megpuhult, folyamatos kevergetés mellett hozzáadjuk a kókuszkrémet és beledölgünk egy citrom frissen facsart levét is. 2 perc alatt összerottyantjuk és kész is a dahl.

Forrás: (streetkitchen)

Elhunyt Haim Topol „Tevje” a tejesember megformálója

Izraelben 87 éves korában elhunyt Hajim Topol, Izrael legismertebb színésze, a Hegedűs a háztetőn legendás tejesembere – jelentette az izraeli média csütörtök reggel.

A művész szerda este hunyt el tel-avivi otthonában, családjá körében. Színészi és énekesi munkája mellett költő és festő is volt. Társadalmi szerepvállalását és érzékenységét jelzi, hogy alapítványt hozott létre és vezetett beteg és fogyatékossgal élő gyerekek és családjuk táboroztatására.

Színpadi és filmes munkásságával elnyerte Izrael legnagyobb elismerését, az Izrael-díjat, s emellett a világhírű színészt jelölték Oscar- és Tony-díjra is, és kétszer is megkapta a Golden Globe-díjat.

“Az egyik legkiválóbb, legtehetségesebb izraeli színművész volt, aki számos színpadot meghódított Izraelben és a tengerentúlon, megtöltötte jelenlétével a mozivásznakat, és különösen mélyen a szívünkbe hatolt. Nagyon fog hiányozni” - búcsúztatta Jichák Hercog államelnök.

“Az Izrael-díjas Haim Topol a szellem és a kultúra embere volt. Arca és mosolya továbbra is elkíséri az izraeli kultúrát, gazdag nyelvi és zenei öröksége örökre az izraeliség legjobb része marad. Fakadjon áldás emlékéből” - emlékezett a Twitteren Jaír Lapid, az ellenzék vezére.

Legismertebb alakítása a Hegedűs a háztetőn című amerikai musicalben Tevje – Tóbiás, a tejesember szerepe volt, s emellett az Efrájim Kishont rendezte Szalah Sabbati című film főszerepe is az izraeli és a zsidó kultúra meghatározó alakjává tette. Topol 1935 szeptemberében Tel-Aviv Florentin nevű, déli, szegényebb negyedében született. Tehetségét először a katonai színpaszás világában ismerték meg, sorköteles szolgálatát a katonai zenekarban töltötte, ahol megismerkedett későbbi feleségével, Galiával.

1960-ban a Haifa Színház egyik alapítója volt, majd vezető színésze lett. Első filmszerepét Peter Frey I Like Mike című alkotásában játszotta 1960-ban, majd 1963-ban részt vett Menachem Golan Eldorado című produkciójában.

Izrael másik legendás művészevel, Uri Zohárral megalakította a Bacal Jarok – Újhagyma – nevű szórakoztató zenekart és színtársulatot, melynek számos jelenetét Efrájim Kishont írta, s amellyel a hatvanas évek elején az országot járták.

Ekkor született meg a csetlő-botló új bevándorló, Szalah Sabbati Izraelben különösen ismertté lett karaktere, melyből Kishonttal 1964-ben rendkívül sikeres játékfilmet formáltak. Ez lett a mai napig az egyik legnépszerűbb és legjövödelmezőbb izraeli film.

Középpontjában egy arab országból bevándorolt zsidó, Szalah Sabbati áll, aki népes családjával egy barakkban él, s nehezen illeszkedik be az izraeli társadalom európai, askenázi zsidók irányította világába. Ez volt az első izraeli film, amelyet Oscar-díjra jelöltek, s két Golden Globe-díjat is elnyert: Topol az év felfedezettje díjat, és a legjobb külföldi film díját.

1967-ben Topol Londonba költözött, hogy eljátssza világszerte legismertebb szerepét, Tevjét, a tejesembert a Hegedűs a háztetőn című, a West Enden bemutatott musicalben. Öt évvel később az amerikai Norman Jewison rendezte filmváltozatban is ő alakította Tevjét, s ezért a szerepért is elnyerte 1971 -ben a Golden Globe-ot a musical vígjáték kategóriában, és még abban az évben jelölték a legjobb színésznek járó Oscar-díjra is. Tevjét több mint 3500 alkalommal játszotta el színpadon.

Néhány éve Alzheimer-kórt diagnosztizáltak nála, amellyel sokáig sikeresen küzdött, továbbra is beszédeket mondott, részt vett alapítványainak munkájában, de később visszavonult a közéletől.

Forrás: (szombat)

„Bibi” Force One – Szárnyakat ad vágyainak

Nem sokon múlt, hogy az izraeli miniszterelnök és felesége nem otthon tölti a következő pár napot. Az El Al pilótái ugyanis – legalábbis a sajtóhírek szerint – kerek perccel megtagadták, hogy Netanjahut és feleségét, illetve a delegációt elröpítsék az Örök Városba. A légitársaság vezetése gyorsan orvosolta a helyzetet, de a kínos affér újra előtérbe helyezte a (miniszter)elnöki különgép kérdését.

A csütörtökön esedékes római miniszterelnöki vizit előtt négy nappal komolyan kérdéses volt, hogy Netanjahunak és feleségének érdemes-e bepakolniuk a bőröndjeiket. A nemzeti légitársaság pilótái – ha lehet hinni az erről szóló tudósításoknak – az igazságszolgáltatási törvénycsomag elleni tiltakozáshoz csatlakozva döntöttek a munkamegtagadás mellett. A miniszterelnöki hivatal kétségbeesésében tender kiírásán gondolkodott, hátha valaki vállalja Bibi és Sára asszony fuvarját, de vasárnap este az El Al vezére, Dina Ben Tal Ganancia bejelentette: nincs para, a gond nem a politikában keresendő, hanem egyszerűen nincs elég ráérő Boeing 777-esre kiképzett pilóta, ezért egy kisebb Boeing 737-essel viszik-hozzák a miniszterelnöki párt. Egyes források azt állítják, Miri Regev közlekedési miniszter irodája nem hagyja annyiban a dolgot, és a nemzeti légitársaság megbüntetésén gondolkodnak. Az El Al szóvivője sietett is bejelenteni: a légitársaság **„eddig is, és ezután is elröpteti a miniszterelnököt, természetesen Benjamin Netanjahut is, a világ bármely részére. Az El Al dolgozói büszkén és boldogan teszik ezt, bármikor szükséges”**.

A kínos közjáték újra reflektorfénybe helyezte a korábban jegelt izraeli Air Force One kérdését. Az ausztrál Quantastól vásárolt Boeing 767-es (hozzám hasonló repülésrajongók kedvéért: Boeing 767-338ER – vagyis megnövelt hatótávolságú (Extended Range), lajstromjelle: 4X-ISR) kéthajtóműves, szélestörzsű utasszállító repülőgép. Nem akkora, mint az amerikai elnöki Air Force One, de azért ez sem kicsi. Kényelmesen elfér benne mindenki, aki egy hivatalos úton az elnököt, vagy a miniszterelnököt kíséri, ráadásul felszerelték a legmodernebb – és legtitkosabb – kommunikációs és elhárító rendszerekkel. A 20 éves gép – ami nem túl nagy kor egy ilyen repülőnek – alapos átépítésen esett át: miniszterelnöki irodát, hálósobát, fürdőszobát, egy teljesen felszerelt konyhát, egy tárgyalót is kapott, sőt, egy „war room”, tehát vészhelyzetben használható irányítóterem is helyet kapott benne. A megvásárlását, átalakítását és upgrade-elését 393 millió sékelre tervezték 2019-ben, de hát az ember tervez, ugye, a költségek meg csak nőnek – a repülő miniszterelnöki iroda költsége 580 milliónál állt meg. Az elegáns, fehér-kék színekbe öltöztetett gépmadár 2019 végén meg is tette első tesztútját, de a lehetséges felháborodás miatt Bibi akkor úgy döntött, a gazdasági válság közepén nem provokálja a közvéleményt a **Sion Szárnyai (כנף ציון)** névre keresztelt repülő szolgálatba állításával. Naftali Bennett nem akart döntené a sorsáról, Lapid pedig úgy határozott, túladnak az akkor már három éve hangárból hangárba tologatott gépen. A különleges kommunikációs és elhárítórendszereket természetesen leszerelték a gépről, és vevőt akartak neki keresni – de a helyzet megint fordult, és az izraeli Air Force One valóság lesz.

A kérdés persze, minek. A gép évi fenntartási költsége közel 45 millió sékel. 100-120 utast tud szállítani, annak ellenére, hogy egy állami delegáció átlagosan 61 emberből áll. Igazi közpénzgető, de az is igaz, egy menő állami gép sokat dob a vezető antréján egy hivatalos látogatáskor. És az is igaz, egy olyan, sokat fenyegetett és nagyon vigyázott vezető, mint Izrael elnöke, vagy miniszterelnöke, nagyobb biztonságban van egy külön neki dedikált, hipermodern gép fedélzetén.

Persze meg lehet lenni állami gépmadár nélkül is: a katolikus egyházfő például a fogadó ország fuvarozóját, vagy az olasz nemzeti légitársaságot használja – kis bökkenő, hogy most ilyen éppen nem nagyon van. Egy dolog azonban biztos: erről a gépről egy perccig nem mondta senki, hogy egy katonai célokat szolgáló, több feladatú szállítógépről van szó – amin nem melleleg az egész kormány röpköd össze-vissza a világban, családotól, néha egy-egy nyaralóhelyet is útba ejtve. És ez határozottan sokat javít a megítélésén.

Forrás: (israelinfo)

SPORT HÍREK

Kozármisleny – MTK Budapest 0-3 Az MTK Budapest kezdőcsapata az alábbi: **Rác- Varjú, Bobál, Szépe, Vadnai - Kata, Bognár, Palincsár – Molnár, Németh, Zuigéber**

Szakmai igazgató: Horváth Dávid

A labdarúgó NB II 26. fordulójában is a vendéggyőzelmek voltak túlsúlyban. A második MTK a héten edzőt váltó Kozármisleny, verte idegenben három góllal.

Összefoglaló:

20. perc: Bognár ugratta ki Zuigébert, aki középre tette a labdát Németh elé, ő pedig a felső lécségségével a hálóba lőtt. **(0-1)**

43. perc: Bognár ugratta ki Zuigébert, aki 13 méterről, nagy erővel kilőtte a hosszú sarkot, remek megoldás volt. **(0-2)**

92. perc: Stieber ugratta ki Zsórit, aki 16 méterről higgadtan helyezte a hálóba. **(0-3)**

Edzői nyilatkozat: Bejött, arra számítottunk, hogy a korábbiakhoz képest direktbb futballt játszik majd a Kozármisleny. A kulcspillantokban precízek voltunk, ezért sikerült győznünk.

Budapest Honvéd – Puskás Akadémia 3-1! A Honvéd kezdőcsapata az alábbi: **Dúzs - Lovrics, Prenga, Capan, Samperio - Bocskai, Tamás, Mitrovic, Kocsis - Domingues, Lukic**

A Honvéd fordított odahaza a Puskás Akadémia ellen. A labdarúgó NB I 22. fordulójában a Budapest Honvéd 3–1-re legyőzte odahaza a Puskás Akadémiát.

Összefoglaló:

48. perc: Egy bal oldali Levi-szögletet kapura tol középről, jobb lábbal Batik, a bal sarok elől Favorov egy méterről a bal sarokba fejele a labdát. **(0-1)**

58. perc: Tamás jobb oldali szögletét kapura fejele a Batikkal megharcoló Lukics öt méterről, jobbra felnyúlva hatalmasat véd Tóth, Herdi Prenga a lécs alá fejele két méterről. **(1-1)**

68. perc: Domingues jobb oldali, jobblábas szögletét az ötös jobb sarkáról, Batik mellől a bal alsó sarokba fejele az albán légiós. **(2-1)**

82. perc: Tamás bal oldali, ballábas beadását nyolc méterről, középről a bal alsó sarokba fejele Nenad Lukics. **(3-1)**

Edzői nyilatkozat: „Először is azt szeretném mondani, hogy: Csak a Kispest! Nagyon boldog vagyok, mindenki megérdemelte már ezt, a játékosok, a segítők és a klub körül dolgozó összes ember. Nagyon nehéz hónapok vannak mögöttünk, már sokkal korábban megérdemeltük volna már ezt a sikert. A szurkolókat szeretném külön kiemelni, mert tudom, hogy mennyit jelent a mai nap nekik, főképpen a PAFC elleni győzelem. Büszke vagyok a csapatomra, mert bátor, higgadt és megalkuvást nem tűrő teljesítménnyel rukkolt elő, egy pillanatra sem adtuk fel!”

SPORT HÍREK

FC Barcelona – Valencia 1-0 Barcelona: Ter Stegen – Kounde, Araujo, Christensen, Balde-De Jong, Busquets, Roberto – Torres, Fati, Raphinha.

Vezetőedző: Xavi Hernández

Belefért a kihagyott büntető és a kiállítás is, legyőzte a Valenciát a Barca. A spanyol labdarúgó-élvonal 24. fordulójában a listavezető Barcelona Raphinha 15. percben esett góljával 1–0-ra legyőzte hazai pályán az utolsó előtti Valenciát – úgy, hogy Ferran Torres büntetőt rontott, s Ronald Araújo kiállítása miatt bő fél órát emberhátrányban futballozott.

Összefoglaló:

15.perc: Sergio Busquets parádés ívelése után a rosszul kimozduló kapus, Giorgi Mamardashvili mellett Raphinha az üres kapuba bólintott. **(1-0)**

Edzői nyilatkozat: **“A kispad mellett tele vagyok feszültséggel, a lelátón ez még inkább igaz, mert nem tudok kommunikálni, viszont felülről jobban látni a meccset. Túl sokat szenvedtünk, jó lenne ilyenkor megszerezni a második gólt, viszont megint jól védekeztünk. Sokszor megtörtént ez már velünk ebben a szezonban. Többször megnyerhettük volna a meccset, kaptunk büntetőt, kilőttük a kapufát.”**

Valladolid –Espanyol 2-1 Espanyol: Pacheco – Oliván, Montes, Gomes, Gil – Puado, Darder, Vilnicious, Suarez - Braithwaite, Joselu.

Vezetőedző: Diego Martínez

La Liga: hazai pályán győzött a Valladolid az Espanyol ellen. A Real Valladolid hazai pályán 2–1-re legyőzte az Espanyolt a spanyol labdarúgó-bajnokság 24. fordulójának vasárnapi játéknapján. Győzelmével a házigazda elmozdult a kiesést jelentő 18. pozícióból.

Összefoglaló:

25. perc: Gonzalo Plata labdája Ivan Sanchez (Valladolid) lábaihoz érkezett a beadást követően, ő pedig kilövi a bal alsó sarkot. **(1–0)**

62. perc: Alvaro Aguado (Valladolid) kapott pontos passzt a kapu előterében, Gonzalo Plata passzát váltotta góllra, a bal alsó sarokba lőtte a labdát. **(2–0)**

87. perc: Szép csapatjáték, szenzációs gól! Martin Braithwaite (Espanyol) passzolta oda a labdát az emberéről leváló Sergi Darder elé, ő pedig ahogy azt kell, belőtte a labdát a kapu bal oldalába. **(2–1)**

Edzői nyilatkozat: **Furcsa mérkőzés volt. Ahhoz képest, ahogyan kezdtük a mérkőzést, javultunk. A Real Valladolid elleni mérkőzéseken más taktikát kellett alkalmaznunk Brian Oliván elvesztése miatt - mondta a mérkőzés utáni sajtótájékoztatón. A második félidőt is jól kezdtük, de anélkül, hogy pontosak lettünk volna a passzainkban és a befejezéseinkben. A második gól ellenére, ami nagy csapás volt, a csapat folyamatosan próbált belelendülni a játékba. A végén lőttünk egy gólt, egyenlíteni nem tudtunk.**

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

REJTVÉNY, AGYTORNA (SÁBESZ UTÁNRA)

BEKÉP-ZELTSÉG	A POÉN 1. RÉSE	KÉZMŰ-VESSÉG	PÉNZT VISSZAFIZET	ÁTNYÚJT, NÉPIES SZÓVAL	NÉMET AUTÓK JELZÉSE	SZERE-PET FORMÁL	SZŰRŐ-FEGYVER													
TÖK BELSEJEI					PUSKÁT ELSŰT															
VÁGYAKOZIK					SZOBANÖVÉNY															
VETŐGÉP-PEL IS SZÓRJÁK				SEBEN KÉPZŐDIK																
DOHÁNY-ÁRUDA				BORÍTÁS				ZUHANY-ZÓ												
AZ URÁN VEGYJELE		VIZET TISZTÍT																		
		MELLÉ-JEGYEZ																		
DOMB ELEJE!			KELTEZÉS AZ IRATON						BŰNHÓDIK	EGY HARMADA!	NEKI-INDULÁS	NEVET-SÉGES	A KARJÁ-BAN TART	A POÉN 2. RÉSE						
			NEMES-GÁZ						PATÁS HÁZI-ÁLLAT											
A LÁBOS ALJÁHOZ SŰL								KIMONÓ-TARTOZÉK												
								A FÖLDIG KONYULÓ												
ÓKORI RÓMAI HADISTEN					EMBLÉMA							A SZEMÉ-LYERŐL								
					A TÖB-BES SZÁM JELE							SZESZES ITAL								
FOLYÉ-KONY				SZÜKSÉG VAN RÁ					KECSKÉT UTÁNOZ											
				VÍZZEL TISZTÍTÓ					CSAPDA											
HEGY-CSŰCS					TÉLI ŰT-TORLASZ															
					FELTÉVE															
GRAMM, RÖVIDEN	JÖLLEHET							ÁGY EL-HAGYÁSA						GAZBAN ÁLL!						
	TOVA-LEBEGÉS							... VILMOS; REGEHŐS						ROST-NOVÉNY						
DINNYE-SZELET!			PRÉSELÉS									ALBÁNIA RÉSE!								
			SZENT, RÖVIDEN									TALÁL								
LAP A MAGYAR KÁR-TYÁBAN					RÉGÉSZ ÓRÓME						FARMER-MÁRKA									
					SZAVAH-HETETLEN						BÍRÓI PALÁST									
TÖR...; ROMBÓL				SZEMBE-RÁNC				RUHA-KÁPOCS												
				PÁROSAN NYES!				FÉRFINÉV												
SŰTE-MÉNYLAP							A PINCÉBE CSÁBIT							EME						
							OLYAN-FORMÁN							LÉTEZIK						
RAKAMAZ HATÁRAI!			PERCEGŐ ROVAR					SERTÉST MEGSZÜR				NÉMÁN VÁGÓ!								
			ÜRES SÁVI					KISSÉ FAGYOS!				FÉL BÁLAI								
SZOMJ-OLTÁS				NEMDE?					DUNÁNTŰ-LI FOLYÓ											
				AMPER, RÖVIDEN					ENERGIA, RÖVIDEN						TISZTELT, RÖVIDEN					
RÓMAI 1-ES	O									HIRTELEN MEGHÚZ										

JÖVEDELEMADÓJA 1+1 SZÁZALÉKÁT, AMENNYIBEN KÖZÖSSÉGÜNKET SZERETNÉ TÁMOGATNI, AZ ALÁBBI ADÓSZÁMOKRA TUDJA ÁTUTALNI: TALMUD-TÓRA ALAPÍTVÁNY: 19700289-1-42 MAZSIHISZ: 0358

IMAI DŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2023. Márc. 10. – 2023. Márc. 17.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
10. péntek	7:00	17:30
11. szombat	8:00	17:45
12. vasárnap	8:00	17:30
13. hétfő	7:00	17:30
14. kedd	7:00	17:30
15. szerda	8:00	17:30
16. csütörtök	7:00	17:30
17. péntek	7:00	17:45

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
10. péntek	17:23	11. szombat	18:29
17. péntek	17:33	18. szombat	18:39

POÉN SAROK

Kohntól a bevándorlási hivatalban megkédezik, hogy mi szeretne lenni Izraelben?

- Miniszterelnök.
- Maga bolond?!
- Miért? Az előfeltétel?

Fán termő gyümölcsre áldás:

בָּרוּךְ אַתָּה ה'
 אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
 הָעוֹלָם, בּוֹרֵא

פְּרֵי הָעֵץ

Báruch Átá

Ádonáj

Elohénu Melech
 HáOlám, boré
 pri háéc.

Események

Köszönjük Chaim Shaul rabbinak és Muski rebeccenek, hogy purim alkalmából megvendégelték kilénk tagjait, finom ételekkel, és süteményekkel kedveskedtek, slachmonest is készítettettek a körzet tagjainak, akik nem tudtak jelen lenni, az eseményen, azoknak a rabbi úr személyesen vitte házhoz a slachmonest.

Skajach

A Szeretetkórház speciális kártya igényléséhez a nyomtatványt zsinagógánkban megtalálják és akár a helyszínen kitölthetik. Továbbítjuk a kijelölt kollégának.

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kilénk tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt március 22.-én, szerdán délután 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084
Nagy Fuvaros utca 4.
Tel: 334 27 31
Email: nagyfuvaros@gmail.com
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>
Felelős kiadó: Streit Sándor
Szerkesztő: Streit Gábor